

ARUBA

Examen VWO

2018

Tijdvak-1
8 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Bijlage

Dit Bijlagenboekje bestaat uit 2 bijlagen.

Bijlage 1: Oorlog en Vrede

Bron 1: Een fragment uit een memorandum van David Lloyd-George (premier van het Verenigd Koninkrijk) van 25 maart 1919

Je kunt Duitsland haar kolonies ontnemen, haar leger reduceren tot weinig meer dan een politiekorps en haar marine terugbrengen tot een vijfderangs macht; als ze zich uiteindelijk onrechtvaardig behandeld voelt door de vrede van 1919 zal ze middelen vinden om zich te wreken op haar overwinnaars. (...) Onze eisen zijn misschien verregaand, ze mogen streng en zelfs meedogenloos zijn, maar op hetzelfde moment kunnen ze zo rechtvaardig zijn dat het land aan wie ze opgelegd worden in haar hart zal voelen dat ze geen recht heeft om te klagen. Maar onrechtvaardigheid, arrogantie, tentoongespreid in ons uur van overwinning zal ons nooit worden vergeven.

Bron 2: Een fragment uit een speech van Georges Clemenceau (premier van Frankrijk)

We moeten alles doen om eerlijk te zijn tegen de Duitsers, maar het is iets anders om de Duitsers te overtuigen dat we rechtvaardig zijn. Ik geloof dat de wereld voor een lange tijd behouden kan worden tegen een Duitse aanval, maar de mentaliteit van de Duitsers zal niet zo snel veranderen. (...) Ik kan jullie verzekeren: hun idee van rechtvaardigheid is niet hetzelfde als dat van ons! Na grootse pogingen en de grootste inzet van bloed die de wereld ooit gezien heeft, mogen we niet het resultaat van onze overwinning in gevaar brengen. De Volkenbond wordt gepresenteerd als een middel om de noodzakelijke vrede te garanderen; ik accepteer het als een middel. Maar als de Volkenbond niet in staat is om de beslissingen af te dwingen met militaire macht, dan wordt het noodzakelijk dat zulke mogelijkheden ergens anders gezocht worden. Begrijp alstublieft mijn positie, zoals ik die van u probeer te begrijpen. Amerika is ver weg, beschermd door de oceaan. Niet eens Napoleon kon Engeland aanraken. Jullie zijn beide beschut; wij niet.

Bron 3: Een fragment uit de speech *Peace without Victory* (Vrede zonder overwinning) van Thomas Woodrow Wilson (president van de Verenigde Staten)

Dit houdt in eerste instantie in dat er een vrede zonder overwinning moet zijn. Het is niet prettig dit te moeten zeggen. (...) Ik probeer er geen doekjes om te winden en alleen de werkelijkheid onder ogen te zien. Overwinning zou een vrede betekenen die de verliezer wordt opgedrongen, de eisen van de overwinnaar opgelegd aan de verslagenen. Het zou geaccepteerd worden in nederigheid, onder dwang, ten koste van een groot offer en zou een wond achter laten, rancune, een bittere herinnering waarop de vredesvoorwaarden zouden rusten; niet permanent, maar zoals op drijfzand. Alleen een vrede tussen gelijken is duurzaam. Alleen een vrede die rust op het principe van gelijkheid en samenwerken aan algemeen welzijn. De juiste houding, de juiste verhouding tussen naties, is net zo belangrijk voor duurzame vrede als verontwaardigde vragen omtrent territoria, ras en nationale trouw.

Bron 4: Een cartoon over Hitler

Bron 5: Nationaalsocialistische propaganda

Vertaling:
Kinderen, wat weten
jullie van jullie
Führer?

Vertaling:
Bouw
jeugtherbergen
en huizen

Vertaling:
De oorlog is zijn
schuld!

Bron 6: Een pamflet van de Duitse Centruumpartij en de Beierse Volkspartij tegen het door nationalisten georganiseerde referendum over het Youngplan

Tegen het uit elkaar spelen van het volk en het in het gevaar brengen van het Rijk

De Duitse Centruumpartij en de Beierse Volkspartij zien in het op 28 september ingebrachte referendum tegen het Youngplan niet de juiste weg om het Duitse volk van het onrecht van de leugen van de oorlogsschuld en van de ketenen van het dictaat van Versailles te bevrijden. De partijen zien in dit referendum, voor alles in de hatelijke formulering, een rampzalige stap richting **het verder uit elkaar spelen van het Duitse volk** en afkeurenswaardige gebruik van de Duitse vrijheidszin voor eenzijdige partijagitatie. (...) Beide partijen wijzen daarom iedere steun voor het referendum met beslistheid af en roepen hun aanhangers op het met al hun krachten tegen te werken. Tegelijkertijd verklaren ze aan het Duitse volk en het buitenland dat ze net als voorheen vastbesloten zijn, de geestelijke en politieke **strijd tegen de oorlogsschuld**

leugen en voor een vredelievende bevordering van Duitslands nationale vrijheid en gelijke internationale rechten, voort te zetten.

Trier 14 oktober 1929

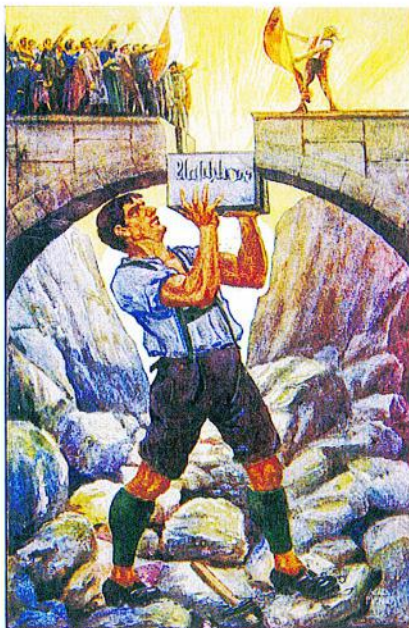
Getekend Dr Ludwig Kaas.

Voorzitter van de Duitse Centruumpartij

Getekend Fritz Schaeffer

Eerste voorzitter van de deelstaat vertegenwoordiging van de Beierse Volkspartij

Bron 7: Een ansichtkaart met een afbeelding over de Anschluss

Toelichting:

Een groep mensen met een Oostenrijkse vlag staat op een kapotte brug. Aan de overkant staat een figuur met een Duitse vlag. Beneden repareert een reus, met een blok waarop 'Anschluss' staat de brug. De reus draagt een lederhose, een traditionele korte broek die zowel in Zuid-Duitsland als Oostenrijk wordt gedragen.

Bron 8: Fragment uit Robert Parker's boek *Chamberlain And Appeasement*

Chamberlains krachtige, obstinate persoonlijkheid en zijn vaardigheid in debat heeft hoogstwaarschijnlijk de kansen om de Tweede Wereldoorlog te voorkomen in de kiem gesmoord. (...) Chamberlain en zijn collega's maakten keuzes tussen verschillende alternatieve mogelijkheden en in zoverre Chamberlain deze beslissingen maakte, en hij had veel macht binnen de overheid, waren het beslissingen voor bemiddeling en niet voor verzet. Iedere keer dat de Britse regering moest kiezen tussen verzet tegen de Duitse ambities en compromissen met hen, leidde Chamberlain de weg naar het compromis.

Bron 9: Een fragment uit het artikel: *Neville Chamberlain moet geprezen worden niet verguisd*. David Dutton, The Telegraph

---

Natuurlijk, Chamberlain maakte fouten in de jaren dertig. Hij overschatte zijn mogelijkheden om tot overeenstemming te komen met dictators en hij hield waarschijnlijk te lang vast aan de hoop om oorlog te voorkomen. Maar het is twijfelachtig of iemand anders het veel beter had gedaan. Dit geldt ook voor Churchill. (...) Zoals bij zijn hele generatie, had de herinnering van de Eerste Wereldoorlog diepe littekens achtergelaten bij Chamberlain. Experts voorspelden dat een toekomstige oorlog nog veel erger zou worden: aan het bloedbad op het slagveld zou de onuitsprekelijke vernietiging uit de lucht worden toegevoegd. Extrapolerend vanuit de Spaanse Burgeroorlog, werd geschat dat de eerste paar weken van Duitse luchtaanvallen een half miljoen aan slachtoffers zou opleveren: Groot-Brittannië was onverdedigbaar tegenover bommenwerpers. Natuurlijk, de berekeningen waren ver verwijderd van de werkelijkheid. Maar Chamberlain deed waarover veel van zijn criticasters klaagden dat hij met tegenzin deed: het advies van experts opvolgen. Hier kwam bij dat hij maar al te bewust was van het ongunstige machtsevenwicht. De enorme coalitie die verzameld werd tegen het Duitsland van keizer Wilhelm kon niet gerecreëerd worden: Alleen Frankrijk leek duidelijk aan de kant van de Britten te staan en over haar militaire capaciteit was Chamberlain enorm sceptisch (met goede reden). In een dergelijke situatie leek "vrede tot elke prijs" de beste optie.

Bron 10: *Problemen met sommige van de puzzelstukjes*, een cartoon uit Punch over de conferentie van Jalta

TROUBLE WITH SOME OF THE PIECES

Toelichting:

In de cartoon zie je (van links naar rechts) Roosevelt, Stalin en Churchill gebogen over een puzzel van de kaart van Europa.

Vertaling:

Problemen met sommige van de puzzelstukjes

Bron 11: *De geschiedenis herhaalt zich niet*, een cartoon gemaakt door David Low.

HISTORY DOESN'T REPEAT ITSELF

Toelichting:

President Harry Truman rent hand in hand met een vrouw met op haar jurk 'Verenigde Naties' en in haar arm een machinegeweer, over een graf. Op de grafsteen staat: "Ter nagedachtenis aan de Volkenbond, gestorven aan gebrek aan actie ten opzichte van moedwillige agressie".

Bron 12: Een fragment uit een interview met Sergei Chroesjtsjov, de zoon van Nikita Chroesjtsjov

---

Interviewer: Wat beschouw je als de grootste Amerikaanse misvatting over de Cubaanse Raket crisis?

De grootste misvatting was het idee dat Amerika dacht dat deze crisis draaide rond het verdedigen van Cuba tegen een mogelijke invasie of een relatie had met Duitsland of een infiltratie in Zuid-Amerika... theorieën die niets met de werkelijkheid te maken hebben.

Wat was die werkelijkheid?

De werkelijkheid is dat Fidel Castro na de Varkensbaai officieel aankondigde deel te worden van het Sovjetblok. Door die aankondiging was het de verplichting van de Sovjets om al hun medestanders te verdedigen, al hun bondgenoten, anders zouden ze gezichtsverlies lijden... en je bondgenoten zouden het vertrouwen in je verliezen. Cuba werd na 1961, wat West-Berlijn was voor de Verenigde Staten, een klein nutteloos stuk land diep in vijandelijk territorium. Maar als je het niet verdedigt, zal je als een supermacht niet serieus genomen worden. De Verenigde Staten stond klaar om nucleaire wapens te gebruiken om Berlijn te verdedigen. De Sovjet-Unie stuurde raketten naar Cuba... als een krachtig signaal naar de Verenigde staten: Val Cuba niet binnen.

Interviewer: Hoeveel had de crisis te maken met U.S. Jupiter raketten opgesteld in Turkije?

Niets. De raketten in Turkije waren hetzelfde als de raketten in Italië en Groot-Brittannië. Ze zijn gewoon de eerste stap richting een impasse in 1962, toen beide zijden raketten opstelden in hun eigen territoria.

Bron 13: *De kaalslag bij de Oost-Duitse beatscene*, Volkskrant december 1994

In september 1965 traden de Rolling Stones op in West Berlijn. Drie maanden na het optreden van de Stones in West-Berlijn kwam in het oostelijke deel van de stad achter de Muur het centrale comité van de SED (Socialistische Eenheidspartij van Duitsland) bijeen voor zijn elfde jaarcongres. Onder leiding van de toenmalige partijleider Walter Ulbricht werd een 'jeugd- en muziekbeleid' vastgesteld (...). Tijdens dit jaarcongres zei Ulbricht in zijn toespraak het volgende:

'Ik ben van mening dat men, Kameraden, met de eentonigheid van yeah, yeah yeah of hoe dit allemaal heten mag, moet stoppen. Is het dan echt zo, dat we alle troep, wat van het Westen komt, moeten kopiëren?

Bijlage 2: Staatsinrichting

Bron 14: Een fragment van een opinieartikel uit de Elsevier.

Nederland is verplicht om Sint Maarten te helpen

Er wordt, zeker in de bottere regionen van de sociale media, hier en daar nogal hatelijk gereageerd op de hulpbehoevendheid van het door orkaan Irma zwaar getroffen Sint-Maarten. Strekking van die reacties: ze wilden toch zo graag onafhankelijk zijn? Laat ze het nu maar lekker zelf oplossen. (...) Nederlandse noodhulp en militairen waren de afgelopen dagen op korte termijn bitter noodzakelijk, Nederlands wederopbouwgeld zal dit op langere termijn ongetwijfeld ook zijn. Het is betrekkelijk weinig productief en ook niet zo sympathiek, als Nederland uitgerekend nu gaat zitten mokken over deze ogenschijnlijk gelijkwaardige, maar in de praktijk volkomen scheve verhoudingen binnen het Koninkrijk. Menselijk, historisch, statutair én ook qua eigen status binnen het Koninkrijk, is Nederland het domweg verplicht om Sint Maarten te helpen waar het kan.

Bron 15: *Tijdelijk toezicht op Antilliaanse overheidsfinanciën moet permanent worden*, Financieel dagblad

---

De voormalige Nederlandse Antillen moeten ook in de toekomst onder financieel toezicht blijven staan. Dat verhoogt de aantrekkelijkheid om er te investeren en verkleint de risico's dat Nederland moet opdraaien voor financieel wanbeheer. Bovendien betalen de gebieden in dat geval minder rente over hun overheidsschuld. Dat bepleit Age Bakker, die deze maand afscheid neemt na zes jaar voorzitterschap van een tijdelijk toezichtsorgaan, in een interview met het financieel dagblad.

Met zijn pleidooi raakt Bakker een gevoelige kwestie. Hij is sinds 2010 voorzitter van de Antilliaanse Colleges financieel toezicht en hoewel deze organen onafhankelijk zijn, worden ze door sommige besturen op de eilandstaten gezien als ongewenste bemoeienis uit Nederland. De Colleges werden in 2010 geïnstalleerd nadat het land de Nederlandse Antillen ophield te bestaan. Aruba volgde in 2015.

Bron 16: Een fictieve verkiezingsuitslag

Nr.	Partij	Behaalde stemmen
1	 RAIZ	6.107
2	UPP/PPA UPP - Union Patriotico Progresista PPA - Partido Patriotico di Aruba	4.022
3	 MEP - Movimiento Electoral di Pueblo	22.107
4	 CURPA - Cristiannan Uni Reforzando Potencial di Aruba	220
5	 POR - Pueblo Orguyoso y Respeta	7.531
6	 MAS - Movimiento Aruba Soberano	287
7	 RED - Red Democratico	5.166
8	 AVP - Arubaanse Volkspartij / Christen Democraten Aruba	19.780

Bron 17: Een fragment uit het artikel *Fractieleider Booshi Wever (MEP): 'Niet verbaasd over besluit Lopez-Tromp'*, Amigoe 2010

MEP-fractieleider Booshi Wever had niets anders verwacht dan dat Marisol Lopez-Tromp haar zetel niet zou opgeven. Hij vindt echter nog steeds dat het haar morele verplichting is om dit wel te doen. "Ze houdt nu vast aan iets dat niet van haar is" aldus de fractieleider.

Bron 18: MEP: 'We zien dat mensen verandering willen', Noticiacla

---

Partij MEP was vandaag om halftwee aan de beurt om haar lijst in te dienen bij de Electorale Raad. Samen met een grote gele menigte kwamen zij aan bij het Stadhuis, waar vervolgens confetti werd afgevuurd. MEP maakte, zoals NoticiaCla vanochtend al schreef, haar lijst gisterenavond bekend via Facebooklive. Partijleider Evelyn Wever-Croes stelt dat zij sindsdien veel 'positieve reacties' hebben ontvangen op hun lijst. "We zien dat mensen verandering willen", maakt zij aan de pers duidelijk. (...) Wever Croes heeft de afgelopen maanden samen met Dangui Oduber gewerkt aan de wijziging van de huidige Kiesverordening. Tot op heden worden kandidaten gekozen middels de plek die zij op de kieslijst innemen. Wever Croes gaf al eerder aan dat ze dit systeem 'oneerlijk' vindt. Het wetsvoorstel moet er daarom voor zorgen dat het aantal stemmen dat een kandidaat krijgt, de beslissende factor wordt voor een zetel in het parlement. Op de vraag van NoticiaCla hoe het staat met de Kiesverordening, laat de partijleider weten dat het initiatief is ingediend bij de Staten, maar dat dit tot op heden 'nog niet is besproken'.

Bron 19: *Nederland verdient juryrechtspraak*. Een fragment uit een artikel geschreven door Bas van Stokkom, ethicus aan de Radboud Universiteit Nijmegen – Trouw, 2 juli 2008

Het beste antwoord ten gunste van de jury is al in de 19de eeuw verwoord door de conservatieve edelman Alexis de Tocqueville: lekenrechtspraak leert burgers verantwoordelijkheid dragen en verruimt hun blikveld. Zij voelen een verplichting ten opzichte van de publieke gemeenschap. Hun aandacht richt zich op zaken die het eigenbelang te boven gaan; het versterkt hun rechtsbewustzijn. Kortom, de jury fungeert als een leerschool der democratie (...). In jury's spreken burgers zich niet uit over de strafmaat, zij stellen alleen de schuld vast. De strafmaat bepalen is een vak apart waarvoor veel kennis over vergelijkbare zaken nodig is. Juryleden onderzoeken alleen de strafbare feiten, er is geen reden te denken dat zij dat minder goed kunnen dan rechters. De kwaliteit van de rechtspraak kan zelfs verhoogd worden. Jury's krijgen immers meer tijd een zorgvuldig oordeel te vellen, ook door getuigen te ondervragen.

Bron 20: Een fragment van een krantenartikel van Noticiacla, 14 december 2016

Met het oog op het algemeen belang heeft de rechter de vordering van een groep werknemers van InselAir Aruba, om het bedrijf te dwingen achterstallige pensioenpremies en belastingen af te dragen, verworpen. De rechter heeft dit woensdagochtend bepaald. Tegelijkertijd stelt de rechter dat de groep medewerkers een 'spijkerharde' vordering heeft. Maar deze moet op dit moment wijken voor het belang van InselAir Aruba.

Examen VWO

2018

Tijdvak-1
8 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Correctie- voorschrift

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling voor het schooljaar 2017 - 2018

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de volgende regels.

Voor de beoordeling zijn de volgende regels van belang:

1. De directeur stelt zo spoedig mogelijk het door de kandidaten gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces-verbaal van het examen aan de examinerator ter hand.
2. De examinerator ziet het werk zo spoedig mogelijk na, wijst er de onvolkomenheden in aan en geeft het werk aan de gecommiteerde.
3. De gecommiteerde beoordeelt het zo spoedig mogelijk en levert het resultaat van de beoordeling uiterlijk twee dagen voor de bekendmaking van de cesuur in.
4. Indien de commissie, belast met de vaststelling van de opgaven, bindende normen voor de beoordeling van het werk heeft opgesteld, passen de examinerator en de gecommiteerde deze bij hun beoordeling toe.
5. Indien voor een vak twee of meer examineratoren optreden, bepalen zij in onderling overleg de behaalde scores per vraag. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het geschil voorgelegd aan de voorzitter van de examencommissie van de desbetreffende school. De voorzitter van de examencommissie kan hierbij in overleg treden met de voorzitter van de gecommiteerden. De voorzitter van de gecommiteerden kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde wordt gemiddeld met de dichtstbijzijnde beoordeling van de examinerator en de eerste gecommiteerde.
6. De examinerator en gecommiteerde drukken hun beoordeling uit in een cijfer uit de schaal van cijfers 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met één decimaal aan de hand van de omzettingstabel. De examinerator en gecommiteerde vermelden de door hen toegekende cijfers niet op het werk zelf, doch op een afzonderlijk vel papier.
7. De examinerator vult de vastgestelde cijfers voor het schriftelijk examen in op een lijst van cijfers, waarvan het model door de directeur van de Directie Onderwijs wordt vastgesteld. De examinerator en de gecommiteerde ondertekenen de lijst.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende regels van toepassing:

- 1 De examiner tikt in de digitale versie van het scoreblad, verstrekt door het Examenbureau, de namen en/of nummers van **alle kandidaten** en het aan iedere kandidaat toegekende aantal scorepunten per vraag.
2. Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die **geen gehele getallen** zijn, of een **score minder dan 0** zijn **niet toegestaan**.
3. Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.4 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.5 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
  - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
4. Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de letter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
5. Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
6. Eenzelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

7. Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het Examenbureau. Het is **niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel**. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
8. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
9. Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur of een door hem aangewezen persoon stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 Het Examenbureau heeft de correctievoorschriften vastgesteld. De corrector mag **niet afwijken van het correctievoorschrift**.

NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

NB3 Als het Examenbureau vaststelt dat een (centraal) examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld in een erratum naar de directeur van de scholen gestuurd.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In geval dat het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen. In dat geval houdt het Examenbureau bij de vaststelling van de cesuur/N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen **kunnen maximaal 81 scorepunten worden behaald**.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1. Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
2. Als er in het correctiemodel sprake is van voorbeelden van een juist antwoord dan wordt hiermee gewezen op enkele voorbeelden van juiste antwoorden, dit betekent niet het juiste antwoord gelimiteerd is tot deze voorbeelden.

4 Het beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Score
1	<p>maximumscore 2</p> <p>f, e, b, a, c, d</p> <p><i>Opmerking:</i> Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt er 1 scorepunt toegekend.</p>	2
2	<p>maximumscore 2</p> <p>Eigen antwoord.</p> <p>Voorbeelden van argumenten voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Duitsland voerde welbewust een toenemende militaristische koers. – Duitslands politiek om ook een grote koloniale speler te worden, leidde onvermijdelijk tot conflicten. – De belangrijke rol van het Duitse nationalisme. <p>Voorbeelden van argumenten tegen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – In Europa bestond een gespannen sfeer door een grote hoeveelheid bondgenootschappen. Duitsland had door deze bondgenootschappen weinig andere keus dan oorlog. – De mobilisatie van Rusland gaf Duitsland weinig andere keus dan zelf tot actie over te gaan. <p><i>Opmerking:</i> Eén (1) punt voor een juist argument voor en één (1) punt voor een juist argument tegen. Maximaal 2 punten.</p>	1 1
3	<p>maximumscore 3</p> <p>-Het doel van Wilson was om een niet al te strenge vrede te tekenen en in geen geval Duitsland te vernederen, om toekomstige conflicten te voorkomen. Wilson had zelf geen last van een directe dreiging van Rusland en zijn grootste doel was vrede op het Europese continent.</p> <p>-Clemenceau's belangrijkste doel was om te zorgen dat Duitsland dusdanig aan banden gelegd en verzwakt werd dat Frankrijk nooit meer bedreigd zou worden door dit buurland. Frankrijk was dan ook het kwetsbaarst voor niet-Duitse agressie en was in relatief korte tijd al tweemaal door Duitsland binnengevallen.</p> <p>-Loyd George wilde in principe een niet al te harde vrede, maar hij was wel van mening dat er recht gedaan moest worden: met andere woorden, hij vond dat Duitsland moest opdraaien voor de kosten van de oorlog. Engeland had enorme schulden gemaakt door de Eerste Wereldoorlog en Loyd George wilde dat deze kosten vergoed werden.</p> <p><i>Opmerking:</i> Per juist omschreven doel 1 punt. Maximaal 3 punten.</p>	1 1 1

Vraag	Antwoord	Score
-------	----------	-------

maximumscore 2

- 4 Meerdere antwoorden mogelijk.
 Voorbeelden van juiste kenmerken:
- Het nationaalsocialisme vereerde machtsvertoon en het omverwerpen van de bestaande orde. In de cartoon verandert Hitler met geweld de bestaande verhouding door de worstelende poppetjes samen te kneden.
  - Het nationaalsocialisme streefde naar sociale eenheid, dit is te zien aan Hitler die van een chaotische hoeveelheid mensen één grote mens scheidt.
  - Een modernistisch kunstwerk wordt met geweld omgevormd tot iets neoclassicistisch, iets dat de nationaalsocialistische afkeer van moderne (gedegenerende) kunst weergeeft.
  - Racisme in de vorm van het geloof en de verheerlijking van een superieur Germaans, Aarisch ras. Dit is te zien aan de stereotypische de Joodse man en aan het beeld dat Hitler maakt wat op het nationaalsocialistische ideaal van de Aarische man lijkt.
  - Een Joods uitziende man laat Hitler een kunstwerk zien. Hitler maakt het kapot, wat de nationaalsocialistische afkeer van de Joodse invloed op de Duitse samenleving weergeeft.
  - Hitler komt in de cartoon naar voren als een grote sterke leider, iets dat de nationaalsocialistische hang naar een sterke leider weergeeft (één volk, één leider).

Opmerking:

3 juiste kenmerken 2 punten, 2 juiste kenmerken 1 punt. 2

maximumscore 2

- 5 Meerdere antwoorden mogelijk.
 Een voorbeeld van een juist antwoord:
 Met het beheersen of in bedwang houden van de media en de communicatiemiddelen, konden zoveel mogelijk mensen bereikt worden om de nazi-ideeën te verspreiden – beheers de media -. Wanneer dit op grote schaal gebeurt, is het uiteindelijk de media die het volk beheerst of in bedwang heeft – de media beheerst ons. Zodra de bevolking door zou krijgen dat het propaganda en geen realiteit is, zou het niet meer werken. Zodra de Duitsers bijvoorbeeld zouden beseffen dat ze alleen maar de Duitse jeugd gebruikten voor hun ideologie (poster 1 en 2) en dat bijvoorbeeld het Joodse complot helemaal niet bestond (poster 3), dan zou de propaganda geen zin hebben.

Opmerking:

Eén (1) punt voor een juiste uitleg, één (1) punt voor goed gebruik van ten minste een van de afbeeldingen uit de bron. 1
1

Vraag	Antwoord	Score
	maximumscore 3	
6	<p>Eigen analyse. De analyse moet in ieder geval de volgende punten bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het Youngplan was een plan waarin de betalingsverplichtingen van Duitsland opnieuw werden vastgelegd - 1) Het artikel vindt dat het referendum alleen maar het volk uit elkaar speelt en het Rijk in gevaar brengt. 2) Het is een populistische poging om munt te slaan uit de oorlogsleugen. (Het noemen van één (1) van beide punten is voldoende). - Het doorgaan van het Youngplan kwam Hitler goed uit, hij kon zodoende de andere partijen ervan beschuldigen met de vijand samen te werken. 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
	<p><i>Opmerking:</i> Per goed beantwoord punt één (1) punt, maximaal drie (3) punten.</p>	
	maximumscore 2	
7	a, d, c, e, b, f	
	<p><i>Opmerking:</i> Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt er 1 scorepunt toegekend.</p>	<p>2</p>
	maximumscore 3	
8	<p>Eigen antwoord.</p> <p>Voorbeelden van mogelijke juiste vragen en antwoorden:</p> <p>-Waarom willen de mensen met de Oostenrijkse vlag de brug over om naar de man met de Duitse vlag te gaan, wat symboliseert dit? Antwoord: Dit symboliseert de gedachte dat door de anchluss de Oostenrijkers weer onderdeel gingen uitmaken van het Duitse Rijk, de gedachte van <i>Heim ins Reich</i>.</p> <p>-Waar staat het repareren van de brug door de reus voor? Antwoord: Dit staat symbool voor de Anschluss, het aaneensluiten van Duitsland en Oostenrijk</p> <p>-Wat probeert de tekenaar hiermee duidelijk te maken? Antwoord: De tekenaar probeert hiermee duidelijk te maken dat de Anschluss een positieve ontwikkeling is, dat hierdoor de Oostenrijkers eindelijk weer onderdeel uit kunnen maken van het Duitse Rijk.</p> <p>Etc.</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
	<p><i>Opmerking:</i> Een (1) punt per juist gestelde <i>en</i> beantwoorde vraag.</p> <p>Door het verdrag van München kon Stalin Engeland en Frankrijk niet meer vertrouwen en werd het duidelijk dat de Sovjet-Unie alleen stond tegen over Duitsland.</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Score
	maximumscore 1	
9	Door het verdrag van München kon Stalin Engeland en Frankrijk niet meer vertrouwen en werd het duidelijk dat de Sovjet-Unie alleen stond tegen over Duitsland.	1
	maximumscore 4	
10	Kern van een juist antwoord: Volgens Parker heeft Chamberlains houding van vrede tot elke prijs ervoor gezorgd dat de Tweede Wereldoorlog onvermijdelijk werd. Een agressievere houding zou de oorlog misschien voorkomen hebben. Volgens Dutton zou een oorlog rampzalig voor Groot-Brittannië zijn. Vrede, of in ieder geval uitstel, zou de enige optie voor Groot-Brittannië zijn, iets waar zelfs alle experts het over eens waren.	
	<i>Opmerking:</i> Twee punten voor het correct beschrijven van de verschillen tussen de interpretaties van Dutton en Parker, maximaal twee punten voor een goede eigen argumentatie.	2 2
	maximumscore 2	
11	Hitler nam hiermee een groot risico, want hij moest zijn troepen over twee fronten verspreiden. Hij dacht de Russen in een kort tijdsbestek te kunnen verslaan in een Blitzkrieg, als dat zou lukken zou hij maar kort een tweefrontenoorlog hebben.	2
	maximumscore 2	
12	De cartoon is gemaakt naar aanleiding van de conferentie van Jalta. (1) Door de puzzel van Oost-Europa wil de cartoonist weergeven dat op deze conferentie het lot van Oost-Europa bepaald werd. (2) Het feit dat Stalin aan het hoofd van de tafel staat geeft aan dat Stalin, die Oost-Europa bevrijd had, het sterkst stond in deze besprekingen. (3) De titel problemen met sommige van de stukken geeft aan dat er onenigheid bestond over een aantal regio's, zoals Berlijn.	
	<i>Opmerking:</i> Eén (1) punt per juist benoemt element, maximaal twee (2) punten.	1 1

Vraag	Antwoord	Score
	maximumscore 2	
13	<p>Kern van een juist antwoord: In Europa was de koude oorlog in een impasse terechtgekomen, geen van beide partijen wilde het er in Europa op een gewapende strijd laten aankomen. Dit zorgde ervoor dat de Koude Oorlog verschoof naar Azië. Voorbeelden van gebeurtenissen: -In 1949 wordt de blokkade van Berlijn opgeheven en ontstaan kort daarna de BRD en DDR. Hiermee is Europa min of meer definitief verdeeld in de twee grote invloedssferen van de VS en de Sovjet-Unie en is er in Europa wat betreft de Koude Oorlog een status quo ontstaan. -In 1949 beschikte de Sovjet-Unie net als de VS over een atoombom. Een directe confrontatie binnen elkaars invloedssfeer in Europa werd hiermee niet waarschijnlijk. -In 1949 eindigt de Chinese burgeroorlog wat resulteerde in een door Rusland gesteunde communistische China en een door de VS gesteunde kapitalistische Taiwan. Hiermee verplaatste de tegenstelling tussen 'Oost' en 'West' zich van Europa naar Azië.</p> <p>Opmerking: Eén (1) punt per voor een juiste uitleg, één (1) punt voor het juist gebruik van twee voorbeelden.</p>	<p>1 1</p>
	maximumscore 3	
14	<p>Kern van een juist antwoord: De cartoonist wil hiermee duidelijk maken dat de Volkenbond uiteindelijk niet werkte omdat de organisatie niet daadkrachtig genoeg was om tegen de agressie van Hitler op te treden. Het tegenovergestelde lijkt waar voor de Verenigde Naties die zich juist veel te actief in een oorlog laten meeslepen (over het graf van de Volkenbond), terwijl er niet echt sprake was van moedwillige agressie. Er is in dit geval dus sprake van verandering i.p.v. continuïteit, de geschiedenis herhaalt zich niet.</p>	3
	Maximumscore 4	
15	<p>Eigen betoog: Uit het antwoord moet in ieder geval blijken dat de bron in zekere zin betrouwbaar is omdat de zoon van Chroesjtsjov dicht op de bron zat. Aan de andere kant is de bron onbetrouwbaar omdat hij natuurlijk niet graag het beleid van zijn vader en dat van zijn moederland zou afvallen.</p> <p>Opmerking: Eén (1) punt voor een argument tegen de betrouwbaarheid en één (1) punt voor een argument tegen de betrouwbaarheid van de bron. Twee punten voor een goed onderbouwde mening.</p>	<p>1 1 2</p>

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
16	<p>Kern van een juist antwoord: Ulbricht was bang was dat de Oost-Duitse jongeren beïnvloed zouden worden door de Westerse popmuziek en popcultuur en zich daardoor weleens tegen het eigen land, de communistische DDR zouden kunnen keren. De moderne Westerse popmuziek werd gezien als uitschot; vertegenwoordigers bovendien van het NAVO- en decadente dollar-imperialisme.</p> <p><i>Opmerking:</i> Alleen het noemen van het begrip Koude Oorlog levert geen punten op.</p>	2
	Maximumscore 3	
17	<p>Eigen argumentatie. In het betoog moet duidelijk de relatie tussen evenwicht en stabiliteit en eventueel 'massale vergelding/vernietiging' gelegd worden. Afhankelijk van de keuze van de leerling zal het betoog zich inhoudelijk richten op het behoud dan wel de verstoring van het evenwicht.</p> <p><i>Opmerking:</i> Eén (1) punt aftrek voor minder dan 50 woorden.</p>	3
	Maximumscore 2	
18	<p>-Op 18 maart 1948 diende Aruba de motie 'Aruba los van Curaçao' in bij de koningin. Gevolg hiervan was dat binnen het politieke klimaat dit een eerste duidelijke daad was van de Separacion-beweging op weg naar meer autonomie voor Aruba en afscheiding van Curaçao. -Het gevolg van de invoering van het algemeen mannen en vrouwenkiesrecht was dat een nieuwe groep autochtone stemmers uit de districten ontstond en een nieuwe groep allochtone stemmers. Naast het politiek-bestuurlijk nationalisme ontstond er een etnisch-nationalistische component welke uiteindelijk leidde tot de oprichting van de PPA.</p> <p><i>Opmerking:</i> Antwoorden van gelijke strekking worden ook goed gerekend. Puntenverdeling: één (1) punt voor het noemen van beide gebeurtenissen en één (1) punt voor het noemen van de gevolgen.</p>	1 1

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 3	
19	Eigen antwoord. Voorbeeld van een juist antwoord: -Menselijk gezien moet Nederland Sint Maarten helpen omdat een dusdanig grote ramp zonder help niet opgelost kan worden. -Historisch gezien bestaat er een band tussen Nederland en Sint Maarten deze band brengt ook verplichtingen met zich mee. -Statutair gezien is Nederland verplicht om bijstand te verlenen -Nederland is het aan de eigen status als humaan en vooruitstrevend land, verplicht om bij humanitaire rampen binnen het eigen Koninkrijk ruimhartig bijstand te beiden. <i>Opmerking:</i> Alle vier vlakken goed drie punten, drie vlakken goed twee punten, één vlak goed nul punten.	3
	maximumscore 1	
20	De regering van het Koninkrijk bestaat uit drie organen. Het eerste orgaan is de Koninkrijksregering, gevormd door Koning Willem Alexander, de Nederlandse ministers en de gevolgmachtige ministers van Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Het tweede is de Nederlandse Staten-Generaal, bestaande uit de Eerste en de Tweede kamer. Deze Staten-Generaal heeft de wetgevende macht in handen. Het derde orgaan is een adviesorgaan: De Raad van State van het Koninkrijk.	1
	Maximumscore 4	
21	Eigen antwoord. <i>Opmerking:</i> Minder dan 50 woorden betekend één (1) punt aftrek.	4
	Maximumscore 1	
22	a-II, b-III, c-I en d-IV	1
	Maximumscore 2	
23	Eigen antwoord. Voorbeeld van een argument voor: <ul style="list-style-type: none"> - Bij een coalitieregering controleren de verschillende coalitiegenoten elkaar waardoor de kans op onoorbaar gedrag kleiner wordt. Voorbeeld van een argument tegen: <ul style="list-style-type: none"> - Bij een coalitieregering bestaat de kans op onenigheid tussen de verschillende coalitiegenoten, dit kan ten koste gaan van de daadkracht van de regering. <i>Opmerking:</i> Eén (1) punt voor een juist argument voor en één (1) punt voor een juist argument tegen.	1 1

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
24	Ministers zijn verantwoordelijk voor hun beleid, parlementariërs kunnen moties indienen om een oordeel te geven over het gevoerde beleid.	2
	Maximumscore 2	
25	Door vooraf na te gaan welke partijen eventueel met elkaar samen willen werken worden in beginsel afspraken gemaakt en kunnen andere partijen buiten de boot vallen. Hierdoor worden democratisch verkozen partijen mogelijk buitengesloten.	2
	Maximumscore 3	
26	Kiesdeler 3105, 3 restzetels Aantal zetels: 2 Raiz, 1 UPP/PPA, 8 MEP, 2 POR, 1 RED, 7 AVP Voorbeelden van mogelijke coalities: MEP+UPP/PPA en RAIZ= 11 MEP+POR en RAIZ= 12 MEP+RED en POR= 11 AVP en MEP= 15 AVP+RAIZ+UPP/PPA en RED= 11 AVP+MEP en RAIZ= 17 Etc <i>Opmerking:</i> Juiste kiesdeler één (1) punt, juiste zetelverdeling één (1) punt, 5 juiste coalities één (1) punt.	3
	Maximumscore 4	
27	Eigen antwoord Voorbeeld van een argumentatie die de stelling ondersteunt: het huidige Arubaanse systeem van restzetels is ondemocratisch en moet worden aangepast omdat het niet eerlijk is ten opzichte van de kleine partijen. Partijen die de kiesdeler niet halen maken ook geen kans op een restzetel. Dit zorgt ervoor dat de grotere partijen meer kans hebben op een restzetel dan de kleine partijen. Voorbeeld van een argumentatie tegen de stelling: Door het huidige Arubaanse systeem van restzetels af te schaffen verlaag je de drempel voor partijen om in het parlement te komen. Het gevolg hiervan kan zijn dat er veel kleine partijen in het parlement komen waardoor er een versnippering optreedt in het parlement. Dit zal mogelijk tot gevolg hebben dat het moeilijker wordt om stabiele regeringen te vormen.	
	<i>Opmerking:</i> Drie (3) punten voor een goede argumentatie, één (1) punt voor een goed gebruikt voorbeeld. Eén (1) punt aftrek bij minder dan 50 woorden.	3 1

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
28	De zetel is niet van de partij maar van Marisol Lopez-Tromp. Doordat een parlementariër gekozen is door het volk is de zetel van hem of haar en niet van de partij, de parlementariër kan dus ook niet gedwongen worden om ontslag te nemen; een parlementariër kan zelfs met behoud van zetel aansluiten bij een andere partij.	2
	Maximumscore 3	
29	Eigen antwoord. Kern van de oneerlijkheid: Parlementariërs die veel persoonlijke stemmen krijgen maar laag op de lijst staan vallen op deze manier buiten de boot. Eigen argumentatie: -Voorbeeld van een antwoord dat het oneens is met Evelyn Wever-Croes: Er is een reden dat de kiesverordening op deze manier is opgesteld. Als je dit afschaft dan breng je de consistentie van de bestaande partijen enorme schade toe. Een populaire kandidaat kan op deze manier de partij kapen. -Voorbeeld van een antwoord dat het oneens is met Evelyn Wever-Croes: In principe stemmen we op kandidaten en niet op partijen, het is dus ergens onjuist om de stem van de stemmers te negeren door niet het aantal stemmen, maar de populariteit binnen de partij te laten prevaleren. Op deze manier neem je de kiezer niet serieus.	
	<i>Opmerking:</i> Eén (1) punt voor een juiste uitleg, twee (2) punten voor goede argumentatie.	1 2
	Maximumscore 1	
30	Drie mogelijke redenen: De adviezen van de adviescolleges zijn openbaar tenzij dit tegen het landsbelang, het belang van het Koninkrijk of tegen de algemene veiligheid indruist.	
	<i>Opmerking:</i> Eén (1) punt voor een goede reden, maximaal 1 punt.	1
	Maximumscore 2	
31	Doordat dit adviescollege moet kunnen weergeven wat er onder de bevolking leeft, is het samengesteld uit drie belangrijke sectoren: zes uit het bedrijfsleven, drie uit werknemersorganisaties, drie uit werkgeversorganisaties en drie worden door de regering aangewezen.	2

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 3	
32	<p>De leerling bepaalt zelf zijn of haar voorkeur.</p> <p>Voorbeelden van argumenten voor juryrechtspraak:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Het zou democratischer zijn om juryrechtspraak te hebben, op deze manier blijft de rechtspraak in de handen van het volk -Het is beter om een jury van meerdere mensen zulke belangrijke beslissing te laten maken dan één enkele rechter, mensen maken fouten. -Door verschillende mensen uit de maatschappij deel te laten nemen aan de rechtspraak, vormt de rechtspraak een betere afspiegeling van de maatschappij. <p>Voorbeelden van argumenten tegen juryrechtspraak:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Rechtspreken is een beroep, mensen die niet een juridische opleiding hebben gevolgd beschikken over onvoldoende kennis om dit beroep te uit te oefenen. -Bij juryrechtspraak loop je het risico dat mensen vanuit emoties gaan stemmen, in plaats vanuit rationale, juridische overwegingen. -Juryrechtspraak zou betekenen dat mensen die in het dagelijks leven een ander beroep hebben tijd vrij moeten maken om een rechtszaak bij te wonen, dit is economisch gezien onwenselijk. <p><i>Opmerking:</i> Voor elk valide argument wordt één (1) punt gegeven, maximaal drie (3) punten.</p>	3
	Maximumscore 2	
33	<p>Eigen voorbeeld.</p> <p>Kern van een juist antwoord:</p> <p>De grondrechten van de burgers worden ook, zij het indirect, beschermd door het beperkt toetsingsrecht van de rechter. Dit houdt in dat de rechter elke wet die de regering maakt, mag vergelijken met de grondrechten die in de Staatsregeling staan, om te controleren of ze hier niet tegen indruisen.</p> <p><i>Opmerking:</i> Eén (1) punt voor een goed gebruikt voorbeeld, één (1) punt voor een juiste uitleg.</p>	1 1
	Maximumscore 2	
34	<p>Nee. Dit is een civiele zaak tussen InselAir en de groep werknemers. De overheid is hierbij geen partij.</p>	2

5 Inzenden scores

De examinator verwerkt **na de eerste correctie** de scores van **alle kandidaten** in alfabetische volgorde in de digitale versie van het scoreblad. Dit scoreblad wordt door het Examenbureau verstrekt.

De examinator mailt dit ingevulde **voorlopige scoreblad**, nog **voordat het werk naar de gecommiteerde wordt gestuurd**, naar het Examenbureau.

Nadat de bespreking van het werk met de gecommiteerde heeft plaatsgevonden, past de examinator het voorlopige scoreblad aan en stuurt deze **definitieve versie** naar het Examenbureau.

Het Examenbureau analyseert de scores en **stelt de definitieve cesuur/N-term vast**. Na vaststelling **ontvangen de directeuren van de scholen de omzettingstabel** voor het desbetreffende vak van het Examenbureau.

6 Bronvermeldingen

Boeken

Kershaw, I. (2016). *De afdaling in de hel Europa, 1914-1949*. Uitgeverij het Spectrum.

MacMillan, M. (2002). *Paris 1919: Six Months That Changed the World*. Random House.

Mee C.L. (2014). *1919 Versailles: The End of the War to End All Wars*, New Word City.

Parker R.A.C. (1993). *Chamberlain and Appeasement: British Policy and the Coming of the Second World War (1ste druk)* Basingstoke: Macmillan.

Krantenartikelen

Stokkom, B, van. (2 juli 2008). Nederland verdient juryrechtspraak. *Trouw*.

Websites

Amigoe (22 december 2010). Nieuwsselectie Amigoe, Fractie leider Booshi Wever (MEP): 'Niet verbaasd over besluit Lopez-Tromp'. Geraadpleegd 1 september 2017.

Beusekamp, W. De Volkskrant (17 december 1994). *De kaalslag bij de Oost-Duitse beatscene*. Geraadpleegd 10 oktober 2017, van <https://www.volkskrant.nl/archief/de-kaalslag-in-de-oostduitse-beatscene~a378818/>

David Dutton, The Telegraph, (20 augustus 2008). *Neville Chamberlain should be praised, not buried*. Geraadpleegd 10 september 2017, van <https://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/6062452/Neville-Chamberlain-should-be-praised-not-buried.html>

Financieel dagblad, Tijdelijk toezicht op Antilliaanse overheidsfinanciën moet permanent worden. Geraadpleegd 23 februari 2018, van <https://fd.nl/economie-politiek/1207550/tijdelijk-toezicht-op-antilliaanse-overheidsfinancien-moet-permanent-worden>

Lagrone, S. USNI NEWS (24 oktober 2012). *Soviet Perspective on the Cuban Missile Crisis from Nikita Khrushchev's Son*, Geraadpleegd 23 Januari 2018, <https://news.usni.org/2012/10/24/soviet-perspective-cuban-missile-crisis-nikita-khrushchevs-son>

National Archives, Extracts from a document setting out British Prime Minister David Lloyd George's views on a treaty with Germany, 25 March 1919, Geraadpleegd op 2 november 2017, <http://www.nationalarchives.gov.uk/education/greatwar/g5/cs1/g5cs1s2b.htm>

NoticiaCla (14 december 2016), MEP: 'We zien dat mensen verandering willen', Geraadpleegd 18 oktober 2017.

NoticiaCla (4 augustus 2017), MEP: 'We zien dat mensen verandering willen', Geraadpleegd, 6 september 2017, van <https://www.noticiacsa.com/news/10543>.

Wilson, W, Oxford Reference (1917). "*Peace Without Victory*" speech. Geraadpleegd 4 april 2018. <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100312570>.

Schoonhoven, G, van, Elsevier (11 september 2017). *Nederland is verplicht op Sint Maarten te helpen*. Geraadpleegd 13 oktober 2017, <https://www.elsevierweekblad.nl/opinie/opinie/2017/09/nederland-is-verplicht-om-sint-maarten-te-helpen-539841/>

United States Holocaust Memorial Museum, Geraadpleegd op 2 januari 2018, <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?>

United States Holocaust Memorial Museum, Wikicommons, *Volksbegehren*, Geraadpleegd op 12 oktober 2017, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:KAS-Youngplan,_Volksbegehren-Bild-31773-2.jpg

Illustraties

Bron 4. Onbekend, *kunst-modernisme* [Online afbeelding], Geraadpleegd 23 oktober 2017, <http://kunst-modernisme.blogspot.com/p/bauhaus.html>

Bron 5.1. Onbekend. *Kinder, was wisst ihr vom Fuhrer* [Online afbeelding], Geraadpleegd 23 oktober 2017, van <http://ufdc.ufl.edu/WOLF004738/00001>

Bron 5.2. Onbekend. *1935. Baut Jugendherbergen und Heime*, [Online afbeelding], Geraadpleegd 23 oktober 2017 van http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/his/CoreArt/prop/ns_herberg.html

Bron 5.3. Onbekend. (1943) *He is guilty for the war*. [Online afbeelding], Geraadpleegd op 23 oktober 2017, <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?>

Bron 7. Onbekend. *Postkarte: Anschluss, um 1918*, [Online afbeelding], Geraadpleegd 11 april 2018, van <http://www.salzburgmuseum.at/index.php?id=1128>

Bron 10. Sheppard, E.H. (1945). *Trouble with some of the pieces*, [Online afbeelding], Geraadpleegd 25 april 2018 van <https://punch.photoshelter.com/image/I0000aLRjULv9Y4M>

Bron 11. Low, d. (1950). *History Doesn't Repeat Itself*. [Online afbeelding], Geraadpleegd 2 maart 2018, van <https://archive.cartoons.ac.uk/record.aspx?src=CalmView.Catalog&id=LSE7773>

ARUBA

Examen VWO

2018

Tijdvak-1
8 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Opgavenblad

Dit examen bestaat uit **34** vragen.
Voor dit examen zijn maximaal **81** punten te behalen.
Dit examen bestaat uit **8** bladzijden.
(Bij dit examen hoort een **bijlagenboekje**.)

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

AANWIJZINGEN

Algemene regels

- Alleen schrijfgereedschap, rekenmachine en als het nodig is liniaal of geodriehoek mogen gedurende het maken van dit examen gebruikt worden.
- Het gebruik van programmeerbare rekenmachines is **niet** toegestaan.
- Alleen het gebruik van een **blauwe** of **zwarte** pen is toegestaan.
- Er mag **niets** van de buurman/vrouw worden geleend zonder toestemming van de toezichthouders.
- **Het gebruik van correctievloeistof en correctietape is niet toegestaan.**
- Na het maken van het examen, dienen **ALLE** opgavenbladen ingeleverd te worden.

■ **Meerkeuzevragen**

- Schrijf bij volgordevragen de juiste volgorde van kleine letters op.

□ **Open vragen**

- Geef niet méér antwoorden dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd, geef er dan twee en niet méér. In dit voorbeeld kunnen alleen de eerste twee redenen punten opleveren.
- Vermeld altijd de berekening, als een berekening gevraagd wordt. Als een gedeelte van de berekening goed is, kan dat punten opleveren. Een goede uitkomst zonder berekening levert geen punten op.
- Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.
- Een foutief antwoord wordt altijd doorgestreept. Ronde haakjes (..) worden gebruikt om een verduidelijking, verklaring of toevoeging in te voegen.

Onderdeel Oorlog en Vrede

Bij het beantwoorden van de vragen 1 tot en met 17 moet je soms gebruik maken van de bronnen in bijlage I.

De volgende gebeurtenissen rondom de Eerste Wereldoorlog staan in willekeurige volgorde:

- a. De Verenigde Staten verklaren Duitsland de oorlog.
- b. De slag bij Verdun begint.
- c. Het verdrag van Brest-Litovsk wordt getekend.
- d. Het Verdrag van Versailles wordt getekend.
- e. Duitsland verklaart Rusland de oorlog.
- f. Aartshertog Franz Ferdinand wordt vermoord.

- 2p ■ 1. Zet de gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Schrijf alleen de letters op.

Stelling: Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog was voornamelijk de schuld van Duitsland.

- 2p □ 2. Geef een argument **voor** en een argument **tegen** deze stelling.

Gebruik bron 1, 2 en 3 om vraag 3 te beantwoorden.

Georges Clemenceau, David Loyd-George en Woodrow Wilson verschilden van mening over de te sluiten vrede.

- 3p □ 3. Leg met behulp van de drie bronnen uit welke verschillende doelen Georges Clemenceau, David Loyd-George en Woodrow Wilson wilden bereiken met het Verdrag van Versailles.

Gebruik bron 4 om vraag 4 te beantwoorden.

In de bron komen verschillende kenmerken van het nationaalsocialisme naar voren.

- 2p □ 4. Leg, aan de hand van drie beeldelementen uit de bron, drie van deze kenmerken uit.

Gebruik bron 5 om vraag 5 te beantwoorden.

Goebbels heeft eens het volgende beweerd: 'Zodra de mensen beseffen dat ze naar propaganda kijken, heeft die geen effect meer.'

- 2p □ 5. Leg met behulp van de afbeeldingen de uitspraak van Goebbels uit.

Gebruik bron 6 om vraag 6 te beantwoorden.

Op 22 december 1929 werd op initiatief van verschillende nationalistische groeperingen waaronder de NSDAP een referendum georganiseerd tegen het invoeren van het Youngplan. Dit referendum haalde het uiteindelijk niet, het Youngplan werd gewoon ingevoerd.

- 3p □ **6.** Schrijf een analyse waarin je uitlegt:
- wat het Youngplan inhield en
  - welke argumenten dit pamflet inbrengt tegen het referendum en
  - waarom het resultaat van het referendum in het voordeel van de NSDAP was.

De volgende gebeurtenissen uit het interbellum staan in willekeurige volgorde:

- a. De Spaanse burgeroorlog breekt uit.
- b. Hitler bezet Tsjechoslowakije.
- c. De Anschluss tussen Duitsland en Oostenrijk vindt plaats.
- d. Duitse vliegtuigen bombarderen Guernica.
- e. Duitsland annexeert Sudetenland.
- f. Duitsland valt Polen binnen.

- 2p ■ **7.** Zet de gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Schrijf alleen de letters op.

Gebruik bron 7 om vraag 8 te beantwoorden.

Voor historisch onderzoek heeft een bron alleen maar waarde wanneer je er vragen aan stelt.

- 3p □ **8.** Formuleer bij bron 7 drie (3) relevante vragen met de bijbehorende antwoorden waaruit blijkt dat je begrepen hebt wat de afbeelding voorstelt en welke boodschap de maker volgens jou wil overbrengen.

In 1939 tekende de Sovjet-Unie het Molotov-Ribbentrop pact.

- 1p □ **9.** Leg uit wat de belangrijkste aanleiding voor Stalin was om dit pact te tekenen.

Gebruik bron 8 en 9 om vraag 10 te beantwoorden.

Beide bronnen gaan over de appeasementpolitiek van Neville Chamberlain.

- 4p □ **10.** Schrijf een betoog waarin je:
- uitlegt op welke manier beide interpretaties van Chamberlains appeasementpolitiek van elkaar verschillen en
  - je je eigen beargumenteerde mening over Chamberlains appeasementpolitiek geeft.

Op zondag 22 juni 1941 werd de Duitse operatie Barbarossa in gang gezet, hiermee startte Hitler een tweefrontenoorlog.

- 2p □ 11. Leg uit waarom Hitler het risico nam om met operatie Barbarossa te beginnen.

Gebruik bron 10 om vraag 12 te beantwoorden.

- 2p □ 12. Leg uit wat de maker van deze cartoon probeert duidelijk te maken.

Na 1949 verschoof het toneel van de Koude Oorlog van Europa naar Azië.

- 2p □ 13. Leg, aan de hand van twee gebeurtenissen, uit waarom de Koude oorlog zich na 1949 minder in Europa afspeelde en meer in Azië.

Gebruik bron 11 om vraag 14 te beantwoorden.

- 3p □ 14. Leg uit wat de cartoonist bedoelt met de zin: "De geschiedenis herhaalt zich niet".

Gebruik bron 12 om vraag 15 te beantwoorden.

In de bron geeft Sergei Chroesjtsjov, de zoon van Nikita Chroesjtsjov, zijn mening over de Cubacrisis.

- 4p □ 15. Schrijf een betoog waarin je:
-beargumenteert aan de hand van twee argumenten in hoeverre de informatie in de bron betrouwbaar is en
-je uitlegt in hoeverre je het eens bent met de argumentatie van Sergei Chroesjtsjov.

Gebruik bron 13 om vraag 16 te beantwoorden.

- 2p □ 16. Leg uit wat partijleider Ulbrichts bedoeling was met het vaststellen van een jeugd- en muziekbeleid.

Eén van de kenmerken van de Koude Oorlog was de wapenwedloop. Nadat de Verenigde Staten in 1945 met het afwerpen van atoombommen op Japan een einde maakte aan de Tweede Wereldoorlog, kondigde de Sovjet-Unie in 1949 aan ook over een atoombom te beschikken. Op dit moment beschikken naast de Verenigde Staten en Rusland ook China, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en een aantal andere landen over atoombommen.

- 3p □ 17. Schrijf een betoog waarin je beargumenteert of je vindt dat door de toename van het aantal landen dat over kernwapens beschikt de kans op oorlog toegenomen of afgenomen is. Gebruik voor je betoog minimaal 50 woorden.

Onderdeel Staatsinrichting

Bij het beantwoorden van de vragen 18 tot en met 34 moet je soms gebruik maken van de bronnen in bijlage II.

Op 18 maart 1948 diende Aruba bij koningin Wilhelmina de motie: "Aruba los van Curaçao", in. In datzelfde jaar werd het algemeen mannen- en vrouwenkiesrecht op Aruba ingevoerd.

- 2p □ **18.** Leg uit welke gevolgen deze gebeurtenissen hadden voor het politieke klimaat op Aruba.

Gebruik bron 14 om vraag 19 te beantwoorden.

Volgens de auteur is Nederland het menselijk, historisch, statutair én ook wat betreft eigen status binnen het Koninkrijk verplicht om Sint-Maarten te helpen waar het kan.

- 3p □ **19.** Beargumenteer in hoeverre je het eens bent met de auteur dat Nederland in dit geval verplicht is om Sint-Maarten te helpen. Ga bij het beantwoorden in op alle vier genoemde vlakken: (1) menselijk, (2) historisch, (3) statutair en (4) de eigen status binnen het Koninkrijk.

De Koninkrijksregering bestaat uit drie organen.

- 1p □ **20.** Beschrijf de functie van deze drie organen.

Gebruik bron 15 om vraag 21 te beantwoorden.

- 4p □ **21.** Schrijf een betoog waarin je uitlegt of je het wel of niet eens bent met de stelling van Age Bakker dat het toezicht van het CAft (College Aruba financieel toezicht) permanent moet worden. Gebruik bij je beantwoording minimaal 50 woorden.

- 1p ■ **22.** Maak de juiste combinaties van overheidsinkomsten. Doe dit als volgt a - I
a directe belasting	I accijnzen
b retributies	II erfpachtcanon
c indirecte belasting	III identiteitskaart
d lange termijnlending	IV obligatie

Een stelling: Het is voor Aruba beter om een coalitieregering te hebben dan dat één (1) partij aan de macht is.

- 2p □ **23.** Geef een argument **voor** deze stelling en een argument **tegen** deze stelling.

Binnen de staatsinrichting bestaat er een verband tussen ministeriële verantwoordelijkheid en het indienen van moties.

- 2p □ **24.** Leg dit verband tussen ministeriële verantwoordelijkheid en de mogelijkheid van het parlement om moties in te dienen uit.

Na de laatste verkiezingen bracht de informateur mr. A.J. Swaen op 6 oktober 2017 verslag uit aan de Gouverneur. De Gouverneur van Aruba heeft op donderdag 12 oktober 2017 mevrouw mr. E.C. Wever-Croes benoemd tot formateur.

- 2p □ **25.** Leg uit waarom de taak van de informateur door sommige mensen als ondemocratisch gezien kan worden.

Gebruik bron 16 om vraag 26 te beantwoorden.

- 3p □ **26.** Geef, met behulp van de zetelverdeling, vijf (5) mogelijke coalities die gevormd kunnen worden op basis van deze zeteluitslag.

Een stelling: Het huidige Arubaanse systeem van restzetels is ondemocratisch en moet worden aangepast.

- 4p □ **27.** Beargumenteer met behulp van een voorbeeld of je het eens bent met de stelling. Gebruik voor je antwoord minimaal 50 woorden.

Gebruik bron 17 om vraag 28 te beantwoorden.

- 2p □ **28.** Leg uit waarom de bewering van Booshi Wever dat Marisol Lopez-Tromp vasthoudt aan iets dat niet van haar is vanuit staatsrechtelijk oogpunt onjuist is.

Gebruik bron 18 om vraag 28 te beantwoorden.

In de bron geeft Evelyn Wever-Croes aan dat ze de huidige Kiesverordening oneerlijk vindt.

- 3p □ **29.** Schrijf een betoog waarin je:
-uitlegt waarom Evelyn Wever-Croes de Kiesverordening oneerlijk vindt en
-je beargumenteeft in hoeverre je het eens bent met het wetsvoorstel van Evelyn Wever-Croes.

De adviezen van de Colleges van advies zijn over het algemeen openbaar.

- 1p □ **30.** Noem één reden waarom de adviezen van de colleges van advies geheim kunnen worden gehouden.

De SER is samengesteld uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers en onafhankelijke deskundigen.

- 2p □ **31.** Leg uit waarom de SER op deze manier samengesteld is.

Gebruik bron 19 om vraag 32 te beantwoorden.

In tegenstelling tot verschillende andere landen waaronder de Verenigde Staten van Amerika kennen we binnen het Koninkrijk sinds 1813 geen juryrechtspraak. In de Nederlandse krant Trouw verscheen een artikel van Bas van Stokkom waarin deze aangeeft dat het goed zou zijn wanneer in Nederland de juryrechtspraak weer ingevoerd zou worden. Naar zijn mening kunnen burgers (ook al hebben zij geen rechten gestudeerd) net zo goed als een rechter bepalen of iemand al dan niet schuldig is.

- 3p □ **32.** Vergelijk het huidige rechtssysteem binnen het Koninkrijk met dat van de juryrechtspraak. Geef in je eigen woorden weer naar welk systeem jouw voorkeur uit gaat. Onderbouw je keuze met drie steekhoudende argumenten.

- 2p □ **33.** Leg uit aan de hand van een zelf bedacht voorbeeld op welke manier het beperkt toetsingsrecht bijdraagt aan de grondrechten van burgers.

Gebruik bron 20 om vraag 34 te beantwoorden.

- 2p □ **34.** Leg uit of bij deze rechtszaak het Openbaar Ministerie betrokken is.